

ВОЛЯ НАРОДАМ !

ВОЛЯ ЛЮДИНІ !

ЗА УКРАЇНСЬКУ САМОСТІЙНУ СОБОРНУ ДЕРЖАВУ!

У П А

**в національно-визвольних змаганнях
України**

НАКЛАДОМ ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРА ЛІГИ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Торонто

— **Канада** —

1950

Постанова УГВР

ПРО ВИЗНАННЯ ДНЯ 14 ЖОВТНЯ 1942 р. ДНЕМ ПОВСТАННЯ УПА ТА ПРО
ВСТАНОВЛЕННЯ ЦЬОГО ДНЯ СВЯТКОВИМ ДНЕМ УПА.

В місяці жовтні 1942 р. на Поліссі повстали перші збройні відділи, що дали початок Українській Повстанській Армії.

1) Для зафіксування цього історичного моменту визнається день 14 жовтня 1942 р. днем повстання УПА.

2) Для вшанування цього моменту день 14 жовтня, що збігається з історичним козацьким святом Покрови, вводиться як святковий день УПА.

30 травня, 1947.

УКРАЇНСЬКА ГОЛОВНА
ВИЗВОЛЬНА РАДА

В. О-ч

УПА в сучасних національно-визвольних змаганнях України

(У восьмі роковини повстання УПА)

З низки проблем, що в'яжуться з УПА, вибираємо під розгляд три — на нашу гадку — найосновніші, в яких знайдемо найкраще наświetлення ролі УПА і її значення в цілому комплексі української національно-визвольної боротьби. Ці три проблеми це: заіснування УПА і її характер, досягнення в боротьбі УПА і врешті значення УПА в розгортанні революційно-визвольної боротьби для її переможного завершення. Вибираємо ці питання не випадково. Вони, чергово розглядані, дадуть змогу побачити всі позитиви існування УПА, її успіхи і досягнення, а передусім її роль в дальшому розвитку визвольного руху.

Заторкуючи значення і характер існування УПА — хочемо уточнити, що ми повинні розуміти, узнавати за УПА, та в якому характері діє УПА, як реально існуючий чинник. Воно може видаватися дивним, що ми ставимо в такій площині питання. Але, коли взяти до уваги, що ще так недавно, два-три роки тому ставлено на еміграції під сумнів існування УПА взагалі, мовляв, в підсоветських умовах немислимий ніякий спротив і існування незалежного політичного чинника — тоді зовсім не повинна дивувати потреба уточнення в тій матерії. Адже, хоч і чужинцями і живими свідками — вояками рейдуючих частин УПА було стверджено і доведено, що ця, нібито фіктивна, УПА таки існує, українська еміграція в деякій частині не визнає, що УПА існує в такому характері, як це бачимо з офіційних документів УПА і цілого визвольного руху. Ще досі не брак поглядів на те, що УПА це лише своєрідність холодноярщини, звичайна собі дія політично-концепційно і військово-організаційно не оформлених, повсталих порядком сліпої розпучливої реакції, загонів.

Ще досі в деяких середовищах є охота зв'язувати УПА з ефемеридними, само — чи оборонними групами, що були толеровані окупантом і не були ніколи незалежним чинником української політики, а по своєму характеру цілком суперечили основним заложенням УПА.

Ще й досі є помітна неохота деяких політичних чинників визнати УПА складовою частиною тої конструкції визвольно-революційного фронту, яку батьківщина вилонила і оформила, і в системі якої УПА діє.

Поминаючи те, як підходити до всіх тих міркувань, в оцінці якості, характеру та істоти УПА, треба виходити не з чуттєвих моментів, з сантименту чи з буквоїдного формалізму, а з політичної доцільності, з огляду на небезпеки, що їх саме для української визвольної справи може наносити невідповідне з'ясування характеру і обличчя УПА.

УПА не потребує вивищувань, не потребує жодного озолочування, її дії, її вклад у визвольну боротьбу є такі великі, що їх похвалами не заступити.

Все таки докладности в уточнюванні її властивостей, істоти потрібно тому, що недокладність, недбалість наносить шкоду українській справі, обезцінює політичний капітал УПА.

Бо наприклад: УПА повстала, спираючись на сили українського народу, в ході боротьби за українську державність з обома окупантами України. Від початку була незалежна від жодних чужих сил. Коли ж хтось хоче зв'язувати її повстання з толерованими, чи навіть організованими окупантами формаціями, чи не означає це заперечення самотійної, незалежної ролі УПА? Чи це є згідне з історичною правдою? Чи тим не понижується ролі і значення визвольної боротьби українського народу? Та врешті, чи не так твердять ті, які хотіли б бачити українську проблему завжди інтригою чужих столиць? Або: УПА зразу по своїй природі і структурі стала всенаріональною, визвольною армією. Чи корисним є для визвольної справи робити УПА інструментом якоїсь партії, або що гірше — дрібним бунтом? Хиба УПА не має політичного, понадпартійного керівництва? Хиба вона не має жодного, далекойдучого пляну визвольної дії? Сторінки вже восьмирічної історії УПА, її дії є найкращим доказом. А інакші твердження є хиба водою на млин тих, які нас такі перед світом і хочуть завжди виставляти у формі гайдамащини, нового типу бунтом? Чи це все не вдаряє в характер наших національно-визвольних змагань взагалі? В державно-творчий змісл нашого народу? Чи все це дає корисні аргументи для нашої зовнішньо-політичної акції? Чи це є використанням того колосального капіталу, який для нас дають організовані, політично завершені визвольні змагання нашого народу на батьківщині, з таким велетенським трудом і накладом жертв саме в такому характері організованості ведені і втримувані?

Кожному, хто лише не засліплений ставленням понад все власних партійно-політичних інтересів, чи не персіджений завистю, що не його партійно-політична, чи державно-традиційна формація веде на землях цю боротьбу яку веде УПА, кому справа вища понад все, тому мусить ясным бути, що невластивим і шкідливим є саме для визвольної справи представляти УПА не такою, якою вона є, позбавляти тих невід'ємних сторінок, які їй властиві.

Все це доказує, що поскільки своїм довільним розумінням, поверховним недбайливим визнанням і визначенням істоти УПА не хочемо наносити тільки медвежої прислуги так для УПА, як і для визвольних змагань на батьківщині і визвольної справи нашого народу взагалі — то мусимо ясно, виразно, точно, згідно з правдивим станом розуміти, бачити, сприймати поняття УПА. Наведений цілий ряд прикладів, де хибне сприймання і розуміння УПА приводить до невластивої її оцінки, а послідовно до оцінки визвольно-революційного змагу України — виказує, що властиве згідне з її природою окреслювання УПА буде і доказом нашого доцінення, що більше нашого повного визнання УПА або ні.

Автім, властиве розуміння УПА, її природи, її характеру і засад, які лягли в її існування і дію, якими вона кермується, — не лише збереже нас від медвежих прислуг, густо-часто мимовільних, несвідомих, але і дозволить нам в нашому дальшому розгляді її дій зрозуміти, в чому таємниця її досягнень, її існування помимо найбільшого тиску переважаючих сил ворога, і повного осамітнення поза залізною куртиною.

Що ж отже властиве історії УПА? Які це особливості вирізняють її від усяких інших груп, напр. від т. зв. холмської самооборони, „поліської січі”, або подібних менших? Щоб їх зрозуміти, схопити і на їх тлі ясно собі накреслити істоту УПА, необхідно пригадати собі, як заіснувала УПА.

Тут треба схопити наступні моменти:

УПА виросла в своїх первопочинах з народу, у висліді усвідомлення народніми масами, що тільки у самому собі, у власних силах, власною відповідною обороною і дією можна протиставитися німецько-гітлерівському та московсько-большевицькому імперіялізмам, зацікавлених найвище у експлуатації населення і багатств України.

Виникнення УПА, що мало місце осінню 1942 року, підтверджує цей факт. УПА повстала у висліді готовости широких народніх мас піти в боротьбу проти німецького і проти російського імперіялізмів, в той час, коли офіційно, свідомо жоден з українських політичних чинників, крім ОУН, до такого рішення не був готовий. Зав'язком УПА не була теж ініціатива будь якого іншого чинника, чи особи з відомих раніше наших політичних діячів, з яких ні один, навіть битий німцями, про активну боротьбу з ними не думав, а дехто поставу німців розглядав, як непорозуміння.

І тому характеру УПА не змінє факт, що перший відділ УПА зорганізував член самостійницької ОУН, Остап. Відомо, що виникнення УПА в характері формації, що йде на боротьбу з німецьким і большевицьким окупантами при піддержці найширших мас, було для багатьох великою несподіванкою. Тільки для самостійницької ОУН це було ще одним доказом, що народ в своїй масі дійшов до вершини своєї політичної свідомости і цей факт був понукою негайно і рішуче піддержати розбуджену в народі віру у власні сили, у власний самостійний шлях боротьби за визволення. Зрозуміло, що такий розвиток ситуації розбивав плани різних політичних кон'юнктуристів, які надіялися щонебудь зискати на боротьбі конкуруючих імперіялізмів. Та це справа другорядного значення.

Тут хочемо підкреслити, що УПА з перших початків виступає, як загально-національна формація. В тому характері вона осталася до сьогодні і на це не має ніякого негативного впливу факт, що самостійницька ОУН включила до УПА свої кадри, допомагала в її розбудові і сьогодні координує з УПА свою боротьбу з окупантом. Коли йдеться про повстання УПА, то слушним є порівняння виникнення УПА до повстання запорізького козацтва, як це відмічується в одному з видань УПА.

УПА зорганізувалася і розвинулася, як чинник самостійницької, визвольної-революційної боротьби і її не можна обмежувати тільки до звичайної військової самооборонної формації. В своїй дії і функції УПА не є теж самозванчою, неозначеною „отаманською” формацією, не з'єднання самочинно виниклих з народу повстанських загонів. Провідні організатори УПА, її командний склад зараз після виникнення УПА стали на становищі, що капітал дій і боротьби УПА має бути належно використаний для української визвольної справи і тому УПА, як діюча збройна формація, не може існувати, як безавторитетний, самозванчий чинник, але як виразно означений з власним, за дію відповідаючим і дію акцептуючим, вивершенням. Далі, УПА повинна знайти в означеній, загально-національній системі політики, як її складовий повноцінний чинник. Було необхідною konieczністю надати таку позицію для УПА, бо без того УПА на всіх ділянках життя не мала б за собою авторитету загальнонаціонального керівного центру, як нпр. в ділянці мобілізаційних заходів, судівництва, у виступах супроти інших підпільних армій.

І тому саме від УПА вийшло домагання створити її дію завершуючий, за своїм характером загальнонаціональний чинник, який би мав у своїх руках керівництво цілою визвольною боротьбою, під яким і в системі якого УПА могла б діяти. Такий чинник утворено в 1944 році під назвою Українська Головна Визвольна Рада.

З повстанням УГВР і включенням УПА в її систему — визначено УПА, як збройне рам'я українського народу, як його збройну, революційно-визвольну силу. З тією хвилиною УПА набула ясного характеру з погляду своєї позиції і ролі і вже не можна її було розцінювати, як якусь самозванчу формацію. Це був третій елемент, що надавав ясності, що таке УПА. Завдяки тому елементові кожному повинно було стати ясным, що УПА в плані визвольно-революційної боротьби є доцільно керованою і організованою збройно-політичною силою цілого народу.

І ці три елементи: органічна пов'язаність з народом, з його прагненнями й заінтересуваннями в цілому своєму виникненні і оформленні; виразна орієнтація на власні сили народу, в заложеннях дії УПА; і, врешті, свідомість своєї ролі і місця у визвольному фронті — це три основні невід'ємні властивості характеру УПА, що пояснюють тайну її сили, її незнищимості навіть в обличчі десятикратної переваги ворога і його безупинних заходів її зліквідувати. Цим пояснюється тайну її великих успіхів і її незаперечної великої ролі у сучасних важких революційно-визвольних змаганнях нашого народу. При жертвенності, вірності ідеям УПА і героїзмі української людини, яка творила кадр УПА, на ґрунті вичислених її якостей, УПА мусіла бути силою, здатною встоятися проти всіх ворожих замірів, спроможною на неймовірні досягнення, спосібною виконувати призначену їй роль в плані визвольної боротьби. Розуміючи й узнаючи за нею ці вичислені якості — можна щойно зрозуміти не лише таємницю її існування і сили, але і реальність її успіхів, всю її величезну вартість, — як чинника сучасної визвольної боротьби і визвольної політики.

Хто допускає існування УПА без котрогось зі згаданих елементів, не бачить УПА з ними, той не лише не визнає УПА такою, якою вона є, не лише викривлює її, але і не зможе зрозуміти таємниці її сили, її досягнень і вартості і найголовніше цілої сучасної визвольної боротьби, а мусить її послідовно применшувати, зводити її до якогось розпучливого, позбавленого плану, відруху.

Що УПА існує і може існувати без наявності якоїсь посторонньої підмоги, зложилась на це її органічна пов'язаність з народом. Всестороння підтримка народу стала основою її екзистенції. Закладення всієї дії УПА на засаді власних сил народу дозволяє зрозуміти, звідки УПА черпає стільки сил, що може діяти і зберігати виразну унапрямленисть своєї дії, не зважаючи на декон'юктуру, не підпадаючи чи то облесним обіцянкам ворога, чи орієнтаціям на чужі чинники. Визнання УПА чинником організованої і керованої плянкової боротьби, чинником доцільної системи боротьби, дозволяє зрозуміти звідки в УПА береться стільки спроможности кожену свою дію проводити доцільно, організовано, кожний плян ворога обертати внівець власними доцільними протизаходами, в кожній ситуації примінювати належну тактику і організований плян, щоби її перетривати.

І тут ми при другому з питань, які ми поставили собі за завдання з'ясувати. При питанні досягнень досьогоднішньої дії УПА, які даватимуть чергове свідоцтво нашого визнання й доцінення ролі УПА і веденої на батьківщині визвольно-революційної боротьби.

Першим, безпосереднім і незаперечним досягненням УПА зі становища української визвольної рації було, що вона і загалом визвольний фронт мусіла зберегти своє існування, втриматися якраз тоді, коли знову надтягав основний ворог української нації та сьогоднішній поневолювач — імперіялістична большевицька Москва. Якраз великим для себе ударом зі самих початків існування УПА вважав Кремль той факт, що УПА поставала як самостійна сила, обороняючи український народ перед винищенням гітлерівською Німеччиною, і до того як сила, що несла на своїх прапорах, у своїй платформі не тільки ідею відвойовання українським народом своєї державності, але ідею такої революції, в якій на завжди мав зламатися московський імперіялізм і його намагання панувати над народами. Це вже не був вияв якогось собі бунту „хахлів”, якогось відборонного відруху. В очах Москви і на це в руках УПА є документи — це було щось, що вимагало найбільшої уваги і найрішучіших протизаходів, що вимагало вже більшої уваги, як відступаючий німецький фронт. І скоро прийшлося УПА відчувати, що не лише в Німеччині вона має ворога, але що в першій мірі, і то часто при використанні гітлерівської Німеччини, її поліційного і військового апарату, а далі при допомозі провокації Москва є заінтересована в знищенні УПА вже в початках її існування. Але цю першу фазу УПА в боротьбі на два фронти — проти гітлерівської Німеччини і єхидно (шляхом провокації і насилля червоних партизанських відділів) воюючої Москви — проводить успішно, гартуючись до нової боротьби. І це для Москви була велика поразка в пляні ліквідації УПА, а з нею української справи, як небезпечної, загрожуючої революцією і розвалом большевицькій імперії. Для УПА це було першим великим досягненням, бо завдяки її дії:

а) українська справа виходила, проти волі обох імперіялістичних сил, як самобутня проблема, а не зменшена і обезцінена, як знаряддя і інтрига котрогось з них,

б) боротьбою проти одних і других, фактом існування незалежної, збройно-революційної, загально-національної сили та фактом існування загально-національного керівництва визвольною боротьбою — було доказано підметність і державно-творчу зрілість українського народу.

Дальшим досягненням боротьби УПА в період німецької окупації було:

а) реальними, для народу наглядними оборонними акціями перед німецьким грабуванням хліба (протиконтингентові акції), перед насильним вивозом на роботи, перед терором і т. д. УПА відобрала Москві можливість виступати в ролі захистниці українського народу перед німецьким окупантом і тим аргументувати раціональність орієнтації на неї, на поміч „старшого брата”, і тим спричинилася до того, що народ побачив в УПА справжніх своїх оборонців, а московська очевидна брехня не мала найменшої точки зачепу,

б) успіхами в боротьбі з німцями УПА доказала, що народ може шукати в самому собі джерела оборони перед даним ворогом, чим зірвала для Москви вигідне і Московією підтримуване почуття меншевартості і безсильності, — почуття, що значно облекшувало панування над українським народом і дозволяло безкарно експериментувати на його організмі, його експлуатувати, переселювати і т. д.

в) зв'язала з ідеєю самостійної української держави найширші маси народу — чим скріпила відпорність і духову силу народу, його національну тугість на новий період окупації, проти нових затій імперіялістичної Москви.

Із зовнішньо-політичних досягнень УПА того часу важнішим є формування широкого фронту поневолених Москвою народів до самостійницької визвольної боротьби проти імперіялістичної Москви, ширення тим шляхом концепції спільної визвольно-революційної боротьби за перебудову советської імперії на систему вільних національних держав. I-а Конференція поневолених Москвою народів — це реальні досягнення УПА в цій площині в тому етапі.

Це ті найважливіші досягнення, які доцільно є підмітити.

В новішому етапі визвольно-революційної боротьби УПА й цілий визвольно-революційний фронт збагатив себе настільки важними і величезними успіхами, що прямо годі сьогодні давати їм належну оцінку. Їх вартість в своїй повній величї може розкрити хіба майбутнє. При тому треба пам'ятати, що в новій дійсності добути будьякі досягнення не приходитьсь легко. Вони дістаються в найважчій боротьбі з окупантом, який докладає найбільше можливих зусиль, щоб грізну для себе УПА й визвольно-революційний фронт зламати.

І знову в советській дійсності незвичайно важливим досягненням було в першій мірі те, що УПА втрималася проти всіх намагань ворога, і втрималася не як відрухова дія, група позбавлена політичної цілеспрямованости, — як дехто думав, — решток, що перетривали перехід фронту, але, як ще більше в політично-революційнім аспекті, діюча організована сила.

Факт, що УПА не зламалася після найдогіднішого для большевиків періоду після побідного кінця війни і кидання проти неї найкращих і найбільш надійних військ МВД (давнішого НКВД) в 1945—1946 роках, має своє значення не лише тому, що розніс по всьому світі відгомін її героїських боїв, що може одинокий причинився до зацікавлення світової опінії українською справою. І не лише в тому, що в користь значення, актуальности, гостроти, а передусім повної окремішности української справи вніс цілу низку найвимовніших аргументів для зовнішньо-політичної акції, і не тільки тому, що прославив український народ, як народ, що хоче волі і внутрішньо чує себе вільним. Він вніс позитиви тим, між іншим, що в найважливіших моментах, в найболючіших для Москви місцях зривав основи її сили:

а) відгомонам боротьби і якістю ідей протиімперіялістичної і проти-большевицької революції насичував не лише Україну, але цілий Советський Союз,

б) розбивав міт про неможливість боротьби з большевизмом, про його непоборну силу. Цим УПА засівала той ґрунт, ту основу, без якої народові важко думати взагалі про революцію, та доказуючи, що не чекаючи непевного для народу вирішення його долі сторонніми силами, при певних умовах, народ має перспективи сам, власним зусиллям підняти визвольну боротьбу і зламати протинародню систему.

Відзначимо ще боротьбу УПА в окремих ділянках:

1) По лінії оборони і охорони українського народу УПА переводила і переводить:

а) Акції охорони перед голодом українського населення, тим, що в одних випадках (в часі переходу фронтів, в часі повороту армій), давала народові поміч в хованні запасів, давала відповідні вказівки в тому напрямі, чи відбивала заграбоване ворогом майно і передавала його населенню, в інших випадках (в грабіжницьких хлібоздачах, запланованих ворогом) — зривала акції хлібоздачі, чи то діючи проти цієї системи хлібоздачі, чи то ініціюючи якусь ширшу акцію, яка примушувала владу відкидати стягання

хліба. В ще інших випадках — як це було в 1946 році, коли то на Наддніпрянщині виник знову голод, УПА з доручення УГВР в усіх сумежних західних областях дала населенню доручення спішити голодуючим з поміччю, визначаючи навіть докладно, як велика має бути допомога голодуючим. Діючі в Наддніпрянщині відділи розбивали магазини ворога і роздавали населенню харчі.

б) Акція охорони перед вивозом і виселюваннями, причому там, де ці виселювання мали явитися актами здачі даних українських територій чужій державі, як це мало місце на Холмщині і Лемківщині, чи в Перемищині, то УПА, активно спинюючи виселювання, на увесь світ відзначувала доконуване над народом насильство,

в) Акції охорони перед терором. У випадках наскоків на села, щоб арештувати, чи тероризувати населення, з метою відстрашити від допомоги УПА, чи за нездачу хлібоздачі, — заалармовані відділи УПА негайно вступали в бій з ворогом і тим відводили дані відділи ворога від виконання їхніх замірів.

г) Акція охорони народу перед духовим і політичним розкладом. Найважливіше тут: засоблювання народу відповідною історичною літературою (нпр. брошурами з нагоди тристліття повстання гетьмана Б. Хмельницького. „Чому повстання в 1648 році було переможне”; або „Коротка історія революційного руху в наддніпрянській Україні”, і т. п.), чи політично-освідомлюючою літературою (нпр. „Концепція самостійної України”, „Про свободу преси в СРСР”), далі відповідною підпільною пресою, святочними пригадками (нпр., з нагоди Великодня, Різдва, Нового Року, національних річниць), чи врешті з нагоди відповідних большевицьких акцій. Далі — проведення і організування нелегальних національних свят, (22 січня, 1 листопада), організування доповідей і віч, унапрямування виховання молоді в народніх школах (між іншим шляхом відповідних вимог до учительства), підтримка національного характеру українських церков і допомога в їх катакомбному існуванні, і т. д. і тп.

2) По лінії послаблювання ворожої системи і унеможливлення ворогові опанувати терен. Тут належить:

а) Акція винищування важніших і дошкульніших ворожих центрів (МВД, МГБ, їхніх сексотів і агентів),

б) Акція винищування і поборювання дії важніших осередків партії, унеможливлення партійних мітингів, тощо,

в) Розхитування дисципліни і політичної надійности червоної армії, поглиблювання ворожнечі поміж ЧА а МВД, усвідомлюванням ЧА щодо цілей визвольно-революційної боротьби та закликуванням, щоб вона не поборювала УПА, що, майже завжди вдавалося досягнути,

г) Терористичні акції проти видніших і здібніших представників і організаторів окупаційної системи, як проти польського генерала Сверчевського, керуючого офензивою проти УПА в українських землях за лінією Керзона, проти генерала Ватутіна, одного з командуючих большевицьким фронтом в Україні і організатора акції проти УПА на Волині, проти генерала військ МВД Москаленка, керуючого операціями проти УПА на Підкарпатті і т. д.

г) Врешті акції спрямовані на розхитання большевицької системи. Найважливішою з них є акція бойкоту большевицьких виборів до советських псевдомократичних органів в 1946 і 1947 році, ціллю якого було продемонструвати, на яких непевних підставах спирається московсько-большевицька система. Постава народу в час виборів і то в обличчі нечуваного

терору, доказала наглядно за ким піде народ, а режимові, як непевне є його майбутнє. Розуміється, це не перешкодило більшовикам проголосити, що запланованих 98 проц. голосів було за т. зв. бльоком партії і безпартійних.

3) По лінії спеціальних акцій зовнішньо-політичного порядку:

а) Видавання і кольпортажа в можливо найширших розмірах інформативних листів, звернень, з'ясувань, брошур, тощо, в яких роз'яснювано поневоленням Москвою народам ідеї визвольної революції народів ССРСР, істоту більшовицького імперіялізму, засади майбутніх взаємин поміж народами, шляхи до здійснення визвольної революції, тощо. Терен поширювання таких видань є дуже широкий, в 1948 році відповідні видання були поширені в Москві.

б) Пропагандивно-демонстративні рейди частин УПА: в Польщу, Білорусь, Румунію, Мадярщину, Словаччину, Східну Прусію і на Захід, доконувані чи з метою підсилювання на тих теренах своєю появою революційних настроїв, чи формування, або скріплювання фронту визвольної боротьби народів, чи з метою, як це було в рейді до західних зон Німеччини, прорвати старанно Москвою створену ізоляцію і заслону щодо існування і дії УПА, заактивізувати українську, визвольну справу в світі і зарепрезентувати живих учасників боротьби байдужому Заходові і, нажаль, в той час недовірчивій частині української еміграції,

в) Намагання — шляхом відповідних взаємин з керівними національно-революційними чинниками сусідніх з Україною народів — знаходити нові і здорові основи українсько-польських, українсько-румунських, українсько-мадярських і т. д. взаємин. Деталі тієї — дипломатичного порядку — роботи, відгуки якої і в свідомо перекривленому вигляді, доходили до нас хоч би з процесів польського, чи словацького визвольних рухів, чекають в неодному ще свого з'ясування, і тоді лиш можна буде оцінити поскільки і в тому відношенні власне дія УПА, створила можливості розв'язок важливих загально-національних проблем.

Це все найважливіші сторінки акції УПА, її діяльності. А вони далеко не всі. Коли ж зважити, з якими труднощами УПА приходилося і приходиться діяти, коли зважити, що свої завдання УПА проводила при неймовірних і не бачених ніде в світі заходах ворога зламати її — тоді лише можна оцінити вагу УПА для дальшого росту української національної революції, для підготовки народу до неї, для забезпечення, імунізовання народу перед різного роду заходами вбити в ньому почуття його національної самобутності, самосвідомості, незламної волі до свободи і незалежності. Коли ж зважити, що акції УПА обняли кожний, догідний до дії терен України, від границь Білорусі до границь Румунії, від Холмщини до околиць Одеси, та що на негідні терени для сталого побуту УПА, як от степова частина України, були висилані чи то рейдуючі відділи, чи окремого характеру групи — тоді можна собі уявити, який слід ця дія мусіла по восьми роках існування залишити. Тому, узглядивши підбільшовицькі відносини — вже так різnorodну всесторонню, а — як ми бачили — доцільно політично унапрявлену дію належить приймати за один величезний успіх, за досягнення, яким тільки гордитися й повинна українська еміграція. Тимбільше, що кждна з акцій вносила і вносить якийсь капітал, якийсь вклад, чи то в скріплення духової тугости нашого народу, його національно-державної самосвідомості, чи то в підготовку національної революції, чи то в користь зовнішньо-політичного здобування для української справи належного місця в світі.

А. Осипенко

Вклад ОУН в розбудову УПА

(Скорочений передрук краєвої публікації)

Українська Повстанська Армія святкує 14-го жовтня 8-мі роковини свого існування і своєї героїчної боротьби. З гордістю відмічає ці великі роковини український народ. З гордістю дивиться на пройдений УПАармією шлях наша Організація. Вона бо внесла велетенський вклад у справу утворення і розбудови УПА.

Організація Українських Націоналістів з самого початку своєї діяльності велику увагу звернула на плекання в народі ідей збройної боротьби, славних традицій української зброї, традицій, замулених довгою неволею, але відроджених у бурхливі революційні дні 1917—18 рр. ОУН сама продовжує ці традиції. Її таємні постріли, виміряні в чільних представників окупантської влади та її активних наймитів, густо прорізували глуху ніч неволі, раз-у-раз пригадували окупантам про тимчасовість їхнього панування, про те, що українська зброя не вмовкне, поки Україна поневолена, а в народі вони вселявали віру в неминучу його перемогу. Як своїм членам, так і широким народним масам ОУН увесь час прищеплювала переконання в тому, що визволення України може прийти тільки в результаті всенародньої боротьби, тільки за допомогою власної зброї.

І коли на чергу дня прийшло питання творення УПА, наш народ морально був до цього значною мірою підготовлений. Він бачив свій єдиний порятunek у зброї. Він живо відгукнувся на заклик Організації взяти зброю до рук. Організація, таким чином, всією своєю попередньою діяльністю створила моральні передумови для виникнення УПА.

Від самого початку свого утворення ОУН, ставлячи в центр своєї роботи підготовку збройного визвольного повстання та вповні доцінюючи вагу військового вишколу своїх членів, завжди намагалася озброїтися, згромадити якнайбільші запаси зброї. Однак в умовах тривкого миру і жорстокої окупації це було важке завдання.

Тут зміни на краще принесла війна. Організація, підготовлений нею народ використали відступ частин польської армії через Західну Україну для того, щоб здобути нову зброю. При тому народ не задовольнився лише підбиранням покинутої зброї. В ряді теренів (Бережанщина, Сокальщина, Стрийщина, Полісся й інші) він, керований членами ОУН, творив озброєні, чим попало, групи і силою роззброював більші чи менші відділи відступаючого польського війська. У висліді, запаси зброї, як в ОУН, так і в народі значно зросли, а до того ж ще була нова зброя.

Ще сприятливішим був 1941 рік. Розбита в перших боях червона армія, відступаючи з України, залишила масу зброї і боеприпасів. Організація легко захопила цю залишену зброю, заки ще встигли підібрати її німці.

І ця, власне, зброя, здобута Організацією в часі відступу польської армії, а пізніше — Червоної Армії, дала змогу озброїти всі перші відділи УПА; з нею вони пішли на ворога, щоб дальшу зброю здобувати вже в боях.

Коли розпочався відступ німців з України, ОУН повела широку кампанію серед мас за дальше здобування зброї. ОУН кинула клич: „Кожний українець і українка здобувають зброю і військове майно для УПА”. Кампанія ця увінчалася чудовим успіхом. Мати пильно заховувала знайдений у житі кріс, щоб потім вручити його молоденькому синові, благословляючи його в УПА. Однак на ліктях повзав на бойовище і в той самий спосіб вертався назад, але вже з привязаним до ноги ручним кулеметом.

Ясно, що найширше використала момент відступу гітлерівців з України для здобування зброї сама УПА. Вона масово розброювала відділи німецької армії та її сателітів.

Зброя і боєприпаси, здобуті в цей період, не тільки дали змогу забезпечити нові відділи УПА, а також дозволили створити необхідні запаси, які, постійно поповнюючись свіжоздобуваною зброєю, уможливили вести збройну боротьбу й УПА й ОУН досьгодні, без найменшої допомоги ззовні.

ОУН, отже, створила матеріальні основи для боротьби УПА. Без керівництва Організації вся зброя, все майно, що їх залишили в Україні відступаючі армії, були б для загальної справи невикористані. Їх підібрали б окупанти, що йшли в Україну на зміну одні одним.

Плекаючи в народі збройні традиції і любов до зброї, закликаючи здобувати і заховувати зброю, ОУН завжди дуже уважно ставилася до військового вишколу. Кожний член ОУН обов'язково вишколювався військово. Ті члени ОУН, які служили в окупантських арміях, пильно засвоювали военні знання, щоб потім віддати їх на службу народові. ОУН організовувала також військові школи і курси, використовуючи кожен найменшу до цього можливість. В цьому напрямі велася інтенсивна робота в умовах польської окупації до 1939 р. і в умовах першої большевицької окупації Західної України в 1939-41 рр. В цих роках (1939-41) також зорганізовано широку систему підпільних військових вишколів на еміграції в Німеччині. У перші дні німецько-большевицької війни, ОУН зорганізувала підпільну старшинську школу б. м. Мостів Великих, Львівської обл. (яку вів пізніший Шеф Головного Штабу УПА ген. Дмитро Грицай-Перебийніс), підстаршинську школу в Поморянах (Львівська обл.), під керівництвом Івахова-Роса, першого шефа Штабу УПА, підстаршинську школу б. Рівного і цілий ряд військових курсів. Виховані і військово вишколені Організацією люди стали основою командного складу УПА, ними очолено перші відділи УПА й обсаджено командні пости УПА. Грицай-Перебийніс, Івахів-Рос, Ковальський, Остап Ясень, Грегит, Шаблюк, Галайда, Крук і багато інших видатних командирів УПА — це старі члени ОУН, які свої військові знання здобули під керівництвом Організації; ці знання вони опісля блискуче застосували в УПА. Тільки ОУН могла розв'язати і дійсно розв'язала питання фахових командирських сил для УПА. Єдина ОУН мала відвагу взятися за розв'язку цього питання, хоч наші противники так вперто ворожили нам невдачу і пророкували, що недостача фахових сил згори засуджує справу утворення УПА на провал. Як бачимо сьогодні, життя безжалісно переїхалося по авто-рах цих „пророцтв”.

УПА зродилася в боротьбі з гітлерівськими загарбниками, для цієї боротьби вона повстала. Ясно, що надати такий напрям боротьбі УПА могли тільки ті політичні сили, які в той час виразно стояли на становищі одвертої

боротьби проти німців. Всім же відомо, що єдиною такою силою була саме ОУН, керована Степаном Бандерою.

Висловлюючи волю українського народу до незалежного державного життя, 30-го червня 1941 р. у Львові ОУН, керована С. Бандерою, проголосила Акт Самостійности. Німці виступили проти цього Акту і в цей спосіб цілком розкрили свої імперіялістично-колоніальні пляни щодо України.

ОУН, керована С. Бандерою, зразу ж приступила до рішучої боротьби проти нових загарбників, закликаючи до неї весь народ. Ув'язнення гестапом Степана Бандери, прем'єра Ярослава Стецька, а вслід за цим масові арештування членів ОУН у мм. серпні-вересні 1941 року ще раз показали народові, що несуть йому гітлерівці і хто справді бореться за його визволення. Ці арештування не зломали ОУН. Вона далі лишилася на чолі боротьби проти німецьких поневолювачів, організовувала її і розгортала з кожним днем сильніше. Починаючи з другої половини 1942 р., ця боротьба вилилася на протязі 1943 р. у форми боротьби УПА. ОУН, отже, своєю революційною боротьбою проти гітлерівських загарбників створила політичні передумови для виникнення УПА.

Вже з усього вищесказаного виходить, що тільки ОУН могла заініціювати творення УПА. В розпорядженні ОУН була вся зброя. ОУН мала потрібних людей для очолення УПА, ОУН активно боролася проти німців, а далі, будучи в гущі народу, ОУН відчула потребу творення УПА. Вірно оцінюючи ситуацію, ОУН в другій половині 1942 р. приступила до організування перших відділів УПА. У мм. вересні-жовтні 1942 р. член ОУН Остап почав творити в лісах Полісся перші збройні групи з завданням активної боротьби проти гітлерівських загарбників. По кількох місяцях ці збройні групи оформилися в УПА. Рівночасно з цим перед першими групами УПА виросло друге завдання: боротьба проти авангарду російсько-більшовицького імперіялізму — сталінської партизанки, яка з лісів Білорусі сунула на Україну і, захопивши деякі терени, тероризувала, грабувала мирне населення, мордувала українських селян, а передусім симпатиків українського самостійницького руху. Для загальної характеристики „діяльності” насланих з Москви партизан вистачить сказати, що, нпр., в с. Єльне (р-н Клесів, Рівненської обл.) червоні партизани вбили 53 ні в чому невинних місцевих селян.

ОУН, отже, являє собою ініціатора й організатора УПА. Ось що читаємо про цей перший період у святочному наказі Головного Командира УПА з 14-го жовтня 1947 р.: „Минає п'ять років, як член ОУН Остап почав на Поліссі організовувати збройні групи для боротьби з окупантами України. Ці маленькі групи, борючись одночасно з німцями і більшовицькими партизанами, дали початок новим формам визвольно-революційного руху — Українській Повстанській Армії. Через кілька місяців цей рух поширився на все Полісся, Волинь, Галичину та більшу частину Правобережжя”.

Творення УПА викликало бурю нападів на нас з боку наших противників. Вони один наперед одного робили нас відповідальними за це „дітвачтво”, деякі називали цю боротьбу „злочином”, „більшовицькою агентурою”. Одні робили це внаслідок своєї відірваності від народу, другі — з політичної короткозорості, а ще інші — свідомо, засліплені своїми вузько-партійними інтересами. Всі вони перестерігали народ, що дії УПА викличуть відплатні репресії з боку німців, принесуть зайві жертви і т. п. Чк далеко ці люди не знали дійсних потреб і бажань народу, як невірно оцінювали політичну ситуацію, якнайкраще свідчить те, що народ цілком не послухав цих „мудрих” батьківських пересторог, а, навпаки, масово заповнив ряди

УПА. ОУН обґрунтувала політичну доцільність творення УПА, вона політично захистила УПА.

УПА зростала і поширювалася дуже швидко. В її ряди вступали люди різних політичних переконань, люди, які не належали до жодних політичних партій, але які вірили, що шлях, обраний УПА — правильний, люди, які хотіли активно боротися за визволення України.

ОУН послала в рядовий склад УПА велику частину своїх кадрів. Ці кадри скріпили УПА своїми високими ідейно-моральними вартостями, стали її моральним хребтом. Вони допомагали УПА засвоїти собі той високо-героїчний стиль, яким вона відзначається досьогодні (не здаватися в полон, не капітулювати) і завдяки якому УПА здобула собі безсмертну славу.

ОУН дбала також і про поповнення командирських кадрів, потреба яких зумовлялася ростом УПА. З цією метою ОУН давала своїх членів до організованих у системі УПА старшинських і підстаршинських шкіл. Нпр., обидва випуски старшинської школи „Оленів” (була розташована в карпатських лісах б. с. Бряза, Болехівського р-ну, Станіславської обл.) склалися виключно з членів ОУН і Юнацтва ОУН, переважно з середовища середньошкільної і студентської молоді. З цієї школи вийшли такі визначні командири УПА, як пор. Середній, Крутіж й інші.

Політичний досвід, політичні здобутки ОУН, керованої С. Бандерою, дуже допомогли УПА стати на правильну, передову політичну платформу. Великі прогресивні кличі: „Воля народам! Воля людині!”, прийняті II-м Великим Збором ОУН, стали основними кличами УПА. Програмі Постанови III-го Надзвичайного Великого Збору ОУН також увійшли в ідейно-політичну скарибницю УПА.

На ідейно-політичній базі УПА міг розвинутися рух за приєднання до спільної боротьби проти гітлерівських і російсько-большевицьких імперіалістів — усіх інших поневолених ними народів, рух, який довів до створення при УПА національних відділів народів СРСР, до скликання Першої Конференції Поневолених Народів Європи й Азії (21-23 листопада, 1943 р.) і який завершився сьогодні створенням Антибольшевицького Б'юро Народів

В цих політичних акціях ОУН прийняла дуже активну участь. Серед народів СРСР, що перебували на Україні, ОУН вела роз'яснювальну акцію за потребу спільного фронту боротьби проти німецького і російського імперіалізму, видала і поширила у великому тиражі десятки різних зразків листівок, приймала участь у Першій Конференції Поневолених Народів Сходу Європи й Азії.

Ріст УПА і її поширення на щораз нові українські землі зродили потребу окремого політичного керівництва для УПА на ширшій основі, з залученням усіх політичних сил, які визнали боротьбу за доцільну і правильну. ОУН погодилася на таку концепцію і разом з УПА розпочала акцію за її реалізацію. У висліді на підпільному з'їзді (в м. липні 1944 р.) представники тих політичних партій і середовищ, які визнали боротьбу УПА за правильну і доцільну, утворили Українську Головну Визвольну Раду (УГВР), якій УПА цілковито підпорядковувалася. ОУН увійшла до УГВР, і цей факт найкраще доказує, що для ОУН були і є чужі сьогодні нам деякі емігрантські політики, а між ними ще й такі, що колись проти УПА виступали.

Увійшовши до УГВР, ОУН далі працює для УПА і вносить у цю велику справу бойовий вклад. В рамках УГВР на плечі ОУН падає основна відповідальність за долю УПА в силу того факту, що з 1944 р., з хвилиною нової повної окупації України російсько-большевицькими імперіалістами, ОУН керована С. Бандерою, лишалася єдиною активною масовою політичною силою на українських землях. Тільки ОУН і УПА лишилися

разом з народом, щоб ділити з ним спільне горе поневолення і боротися за визволення.

ОУН являє собою ініціатора проекту рейдів УПА на чужі землі для популяризації нашої боротьби, показання в правдивому світлі життя в СРСР, для пробудження і консолідації революційно-визвольних сил усіх поневолених або загрожених більшевизмом народів. Чудові успіхи рейдів, що широко рознесли славу про УПА, про героїчну боротьбу українського народу — загально відомі.

ОУН, за вказівками УГВР, на всіх своїх шаблях скоординувала всю свою діяльність з діями УПА, забезпечуючи повну однозгідність, а вслід за цим успіх у всіх політичних акціях. Чи то в бойкоті „виборів” до т. зв. верховної ради СРСР (10. II. 46 р.) і верховної ради УРСР (9. II. 47 р.), чи в роз’яснювальній кампанії про дійсні причини голоду в східних областях України і допомоги голодуючим, чи в поборюванні варварського виселення українців із земель на захід т. зв. лінії Керзона, чи в протиколективізаційній акції в Західній Україні, як і в усіх інших політичних акціях — ОУН і УПА виступали і виступають єдино, в порозумінні, в повному узгодженні своїх дій. Господарське забезпечення УПА спирається тільки на добровільних датках населення грішми, хлібом, м’ясом, товщем, біллям і, очевидно, поповнюється також майном, здобутим на ворогові. Тому, що тільки ОУН охоплює терен широкорозгалуженою організаційною мережею, що тільки вона має скрізь свої клітини, що її члени постійно перебувають серед населення, вона несе на собі основний тягар організації господарського забезпечення УПА.

Так виглядає наш вклад у справу УПА. Ми радіємо і гордимся цим. Ми підводимо сьогодні, в 8-мі роковини існування УПА, підсумки нашого вкладу, як звіт з нашої праці перед народом. Ми підводимо ці підсумки, щоб з перспективи восьми років самим подивитися, що ми зробили на відтинку УПА. Ми зробили всі ствердження в цій статті в ім’я історичної правди. Ми сказали те, що знає кожний стрілець УПА, чого свідомі народні маси на українських землях...

(З публікації Осередка Інформації і Пропаганди при проводі ОУН в Україні)

Московський окупант палить українські села, виселює людей, насилує жінок, вбиває дітей. Але завжди постигає його караюча рука українського повстанця, чи бойовика ОУН.